

Nr 40.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån till kolonisation för estlandssvenskarna; given Stockholms slott den 26 januari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, OHLIN, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställen under kapitalbudgeten, bilaga 3, Fonden för låneunderstöd, punkten 10, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Lån till kolonisation för estlandssvenskarna för budgetåret 1945/46 beräkna ett investeringsanslag av 670 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spørsmål till fortsatt behandling.

Inledning.

I nyss angivet sammanhang framhöll jag, att statsmakterna vid ett flertal tillfällen antingen genom särskilda anslag eller från anslaget till oförutsedda utgifter eller det å allmän förskottsstat I för innevarande budgetår uppförda anslaget till bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m. ställt medel till kommitténs för estlandssvenskarna (tidigare kommittén för rågö-svenskarna) förfogande för överförande till Sverige av och för bistånd efter ankomsten hit åt estniska medborgare av svensk härstamning.

För kolonisation av de dittills till Sverige anlända estlandssvenska familjer som i sitt tidigare hemland haft sin huvudsakliga utkomst av fiske eller av jordbruk och fiske i förening anvisade 1944 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag (proposition nr 2, bilaga 13, p. 4; skrivelse nr 33, p. 15) under rubriken lån till den s. k. rågöstiftelsen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Den 24 mars 1944 beviljade Kungl. Maj:t stiftelsen ifrågakvarande lån och meddelade i samband härmed följande föreskrifter.

Lånet skall av stiftelsen disponeras med i huvudsak följande fördelning:

Inköp av fiskebåtar, motorer och fiskredskap åt estlands-svenska familjer med belopp, som endast undantagsvis må överstiga 5 000 kronor per familj	kronor 100 000
Inköp av för estlandssvenska familjers bosättning lämpliga fastigheter jämte tillhörande yttre inventarier ävensom erforderlig iståndsättning av fastigheterna	» 100 000
	<hr/> Summa kronor 200 000

Fiskebåt, motor och fiskredskap skola av stiftelsen uthyras mot en årlig hyra motsvarande 3 procents ränta å av stiftelsen för inköp av föremålen använt belopp. Härjämte skall amortering verkställas å föremålen med sådant årligt belopp, att de äro slutbetalade inom 10 år från dagen för uthyrningen.

Fastighet skall av stiftelsen utarrenderas mot ett årligt arrende motsvarande minst 2 procents ränta å av stiftelsen för inköp av fastigheten och dess iståndsättning använt belopp. Till fastighet hörande yttre inventarier skola uthyras mot en årlig hyra motsvarande 2 procents ränta å av stiftelsen för inköp av inventarierna använt belopp. Härjämte skall amortering verkställas å inventarierna med sådant årligt belopp, att de äro slutbetalade inom 10 år från dagen för uthyrningen. Arrendator skall äga rätt att inlösa av honom arrenderad fastighet till ett pris motsvarande minst stiftelsens inköpspris för fastigheten samt stiftelsens kostnader för fastighetens iståndsättning.

Inbetalningar av hyror, arrenden, amorteringar och löseskillingar ske till stiftelsen. Stiftelsen äger använda inflytande hyror för lös egendom för bestridande av stiftelsens utgifter i samband med förevarande verksamhet. Inflytande arrendavgifter för fast egendom samt amorteringar och löseskillingar skola av stiftelsen årligen inbetalas till statskontoret, arrendavgifterna såsom ränta samt amorteringar och löseskillingar såsom avbetalning å stiftelsens lån.

Föreliggande framställning och däröver avgivna utlåtanden.

Såsom jag vid behandlingen i statsverkspropositionen av förevarande anslagsfråga antydde hava *kommittén för estlandssvenskarna och rågöstiftelsen* i gemensam skrivelse den 4 oktober 1944 gjort framställning i fråga om dels fortsatt fiskarkolonisation för estlandssvenskar, dels jordbrukskolonisation för estlandssvenskar och dels administrationskostnader för rågöstiftelsen för handhavande av denna kolonisationsverksamhet.

Sökandena lämna till en början en utförlig redogörelse för tidigare kolonisationsverksamhet beträffande gammalsvenskbybor och estlandssvenskar, varav här må återgivnas följande.

För att underlätta de år 1929 till Sverige återvända gammalsvenskbybornas bosättning anordnades en nationalinsamling, vilken inbringade över 900 000 kronor. Dessa medel användes för inköp av ett 90-tal jordbruksfastigheter, vilka till en början utarrenderades och senare försåldes till gammalsvenskbyfamiljer. Varje familj erhöll som gåva ett belopp av 6 000—9 000 kronor för att komma i samma ekonomiska situation som en svensk egnahemsförvärvare. Bosättningen, vilken för övrigt genomfördes som en svensk egnahemskolonisation, hade lyckats i stort sett bra.

Hösten 1940 överflyttade till Sverige 110 rågöbor. Som bidrag till dessas fasta bosättning erhöll rågöstiftelsen av 1940 års nationalinsamling ett belopp av 100 000 kronor. 80 rågösvenskar äro numera bosatta på 12 i Stockholms skärgård belägna fastigheter, som antingen inköpts av stiftelsen och utarrenderats till lämpliga rågösvenskar eller förvärvats av rågösvenskar med hjälp av lån från stiftelsen. Stiftelsen har därjämte anskaffat fiskebåtar jämte motorer och fiskredskap, vilka försålts till rågöfiskare genom avbetalningskontrakt, stadgande 4 procents ränta på inköpssumman och dennas amortering under 5 år. Fullständig amortering har redan verkställts i flertalet fall.

Den hälft av omförmälda statsanslag till lån till rågöstiftelsen å 200 000 kronor, som avser inköp av fiskebåtar, motorer och fiskredskap, hade vid tiden för framställningen endast i några få fall använts för båt- och motorinköp. Anledningen härtill vore att flertalet före sommaren 1944 till Sverige anlända estlandssvenska fiskare kommit på egna goda motorbåtar. Med hjälp av de intill ifrågasvarande tidpunkt utlämnade lånen, vilka endast i undantagsfall överstigit 1 000 kronor och sammanlagt uppgått till 51 200 kronor, hade omkring 65 fiskarfamiljer beretts tillfälle att i den svenska ostkustskärgården fortsätta sitt tidigare yrke. De odisponerade medlen beräknades komma till användning under återstoden av år 1944 för lån till på sista tiden anlända estlandssvenska fiskarfamiljer samt för komplettering av fiskeritrustningen åt sådana estlandssvenskar som tidigare erhållit endast mindre lån. — Av den för inköp av fastigheter avsedda hälften av anslaget hade vid tiden för framställningen 91 100 kronor disponerats för inköp och utrustning av 4 fastigheter i Stockholms skärgård — därav 2 större — på vilka 20 estlandssvenska fiskarfamiljer vore bosatta. Hittillsvarande kolonisation hade skett inom områden, där avfolkningen under de senaste 25 åren varit stor — 20 à 40 procent.

För bedömande av de allmänna förutsättningarna för den nu ifrågasatta kolonisationens genomförande framhålla sökandena följande.

Vid tiden för framställningen hade av den till omkring 7 500 personer uppgående estlandssvenska befolkningen cirka 6 500 anlänt till Sverige. Av sistnämnda antal hade 3 000 tidigare varit sysselsatta i jordbruk. Av denna

jordbruksbefolkning vore 2 500 medlemmar av 720 familjer och övriga 500 ensamstående. 1 200 personer hade tidigare haft sin utkomst av fiske med jordbruk som stöd. Av fiskarbefolkningen tillhörde över 1 000 personer 280 familjer; de övriga vore ensamstående.

Jordbrukarna hade i sitt tidigare hemland haft självständiga mindre jordbruk, ofta med fiske eller kustfart som stöd, och endast i undantagsfall varit anställda. Fiskarna hade likaledes självständigt bedrivit sitt yrke. Den hittillsvarande erfarenheten av den estlandssvenska bosättningen i Sverige hade också visat, att jordbrukar- och fiskarbefolkningen snabbt funne sig tillrätta såsom självständiga yrkesutövare inom jordbruk och fiske, under det att de tidigare husbönderna hade svårt att finna sig i den anställdes mera snävt bestämda förhållanden. Efter att under ett års tid såsom anställda ha deltagit i arbetet inom svenskt jordbruk hade estlandssvenskarna i allmänhet visat sig ha förutsättningar att självständigt sköta mindre svenska jordbruk. Ett slutförande med gott resultat av den omfattande omflyttningen av estlandssvenskarna kunde åvägbringas endast därest den redan påbörjade fiskar- och jordbrukskolonisationen finge fullföljas.

Ett fullföljande av denna kolonisation vore även ur statsfinansiell synpunkt att tillråda. Inom den estlandssvenska jordbruks- och fiskarbefolkningen fortlevde det s. k. storfamiljssystemet. Detta innebure bland annat, att hushållen oftast omfattade tre generationer och att de gamla som regel även i de fattiga hemmen kvarbodde hos de vuxna barnen, vilka de vore behjälpliga med olika göromål. Enligt estlandssvensk folksed vore det sålunda ovanligt, att åldringar försörjdes på ålderdomshem. Därest den estlandssvenska jordbruks- och fiskarbefolkningen icke skulle få möjlighet grunda egna jordbrukshem och fiskarlägenheter, skulle de däremot i de flesta fall såsom anställda icke kunna ta hand om sina gamla, för vilka i sådant fall måste beredas plats på ålderdomshem.

Det hade i allmänhet berett svårigheter att som anställda utplacera estlandssvenska jordbrukare i 50—60-årsåldern. Därest möjlighet bereddessa tidigare husbönder att tillsammans med sina söner bedriva självständigt jordbruk, kunde de antagas komma att försörja sig själva och sina familjer. Skulle jordbruks- och fiskarkolonisationen däremot icke kunna genomföras, måste det antagas, att det övervägande antalet av dessa personer över 50-årsåldern snart måste omhändertagas av det allmänna till full försörjning, vilket komme att draga stora kostnader.

Beträffande den fortsatta fiskarkolonisationen uttala sig sökandena sålunda.

För att kunna fullfölja och avsluta denna kolonisation behövdes ytterligare lånemedel på samma villkor som tidigare för inköp av dels fiskebåtar, motorer och redskap m. m. åt 50 familjer och dels fiskeställen med mindre jordbruk åt 100 familjer.

Då de estlandssvenska fiskare som anlant till Sverige under sommaren och hösten 1944 i allmänhet icke medfört egna båtar, borde kostnaden för fiskeritrustning beräknas till i genomsnitt 5 000 kronor för familj eller alltså sammanlagt 250 000 kronor.

Att estlandssvenskarnas bosättning som yrkesfiskare hittills lyckats över förväntan väl måste tillskrivas — utom fiskarnas höga yrkesskicklighet — de goda fiskpriserna under de senaste åren. Med sjunkande fiskpriser måste svårigheterna bli större. Det vore därför icke tillrådligt att fullfölja fiskarkolonisationen med endast fiskarlägenheter, vilket hittills på grund av knappheten på disponibla medel ofta varit det enda möjliga. Nödvändigt vore att fiskarna i fortsättningen erhöles mindre stödjordbruk. Kostnaderna för varje

sådant fiskeställe med småbruk beräknades till 10 000 kronor och hela kostnaden för själva bosättningen sålunda till 1 000 000 kronor.

Den fortsatta fiskarbosättningen borde huvudsakligen inriktas på skärgårdsområdena i Södermanlands, Östergötlands och Kalmar län.

Fiskarkolonisationen syntes även i fortsättningen böra handhas av rågstiftelsen.

Vad angår jordbrukskolonisationen anföra sökandena följande.

En undersökning hade utvisat, att av de estlandssvenska familjer som för närvarande vistades i Sverige 400 familjer, omfattande 2 000 personer, vore lämpliga att här under de närmaste åren börja bedriva självständigt jordbruk.

Den estlandssvenska jordbrukskolonisationen borde bygga på egnahems-långivningen.

Enligt kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten finge egnahemslån beviljas för förvärv av jordbruksfastighet, vars värde uppginge till som regel högst 30 000 kronor. Jordbrukslån beviljades till högst 90 procent av fastighetens uppskattade värde mot en ränta av 3,6 procent. På 60 procent av lånet, den s. k. stående delen, erlades endast ränta men ingen amortering. På den återstående delen, amorteringsdelen, erlades under de fem första åren endast ränta och därefter årligen amortering och ränta till belopp motsvarande 6 procent av amorteringsdelen. Amorteringstiden komme härvid att utgöra 26 år utöver de amorteringsfria åren.

En förutsättning för erhållande av egnahemslån vore emellertid, att vederbörande icke saknade medel att i någon mån bidra till företaget. Denna förutsättning kunde icke uppfyllas beträffande några estlandssvenskar. Dessa hade nämligen anlant till Sverige totalt utblottade. Då familjerna i allmänhet vore barnrika och ofta omfattade en eller flera gamla och arbetsförmögna, vilka såvitt möjligt brukade medfölja respektive familj vid dennas arbetsanställning, funnes i allmänhet inga utsikter för den inom svenskt jordbruk såsom jordbruksarbetare anställda estlandssvensken att, trots enligt rikssvensk uppfattning ofta torftig livsföring, spara ihop erforderliga medel för att själv bidra till att skapa ett eget jordbruk. För att kunna genomföra en jordbruksegnahemsverksamhet bland estlandssvenskarna erfordrades sålunda oundgängligen, utöver de genom vanliga egnahemslån tillgängliga 90 procent av respektive jordbruks uppskattade värde, medel för dels skillnaden mellan inköpsvärdet och belåningsvärdet, dels ock anskaffande av för jordbruket erforderliga yttre inventarier och kreatur samt oundgängligen erforderliga inre inventarier, i den mån sådana icke redan anskaffats. Kostnaden för inventarie- och kreatursanskaffningen beräknades till i genomsnitt 8 500 kronor för varje jordbruk.

Fråga uppkomme då, huru utöver egnahemslånet erforderliga medel för jordbrukskolonisationen skulle kunna anskaffas. Förutsättningar för en nationalinsamling för ändamålet syntes icke föreligga. Däremot syntes starka skäl finnas för den uppfattningen, att liksom den estlandssvenska återflyttningen till Sverige möjliggjorts genom det diplomatiska stöd samt de organisatoriska anordningar och ekonomiska bidrag, som lämnats från svenska statens sida, det också vore en svensk statsuppgift att — om ock liksom hittills under medverkan från sammanslutningar och enskilda — slutligt genomföra estlandssvenskarnas inplacerande i det svenska samhället. Staten borde sålunda enligt sökandenas mening ställa medel till förfogande för genomförandet av kolonisationen. Detta syntes lämpligast kunna ske genom att anknyta till redan befintliga former av låne- och annan stödverksamhet.

För täckande av skillnaden mellan fastighetens inköpspris och egnahems-

lånet borde »premielån» medgivas. För dessa lån skulle gälla samma villkor som för premielån enligt kungörelsen om den statliga egnahemsverksamheten. Lånet skulle sålunda efterskänkas efter hand genom avskrivning av en tiondel om året med början det år amorteringsskyldighet för jordbrukslånet inträdde. Ifrågavarande lån skulle alltså vara helt avskrivet efter 16 år. Härutöver borde även verkligt premielån för mera väsentliga arbeten för fastighetens iordningställande kunna beviljas på sedvanliga villkor.

För finansiering av inköp av nödiga inventarier och kreatur samt gödningsämnen, foder och dylikt ävensom andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å fastigheten borde s. k. arrendelån utlämnas, enligt bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse. För ifrågavarande ändamål borde emellertid, med hänsyn till vad tidigare anförts angående kostnaden för inventarie- och kreatursanskaffning, arrendelån utgå med belopp intill 8 500 kronor och ej som normalt med högst 4 500 kronor. Vidare borde återbetalningstiden förlängas från 17 till 26 år.

I största möjliga utsträckning borde jordbrukskolonisationen ske på sådant sätt, att familjer som tidigare tillhört samma byalag finge tillfälle att bosätta sig i varandras närhet, vilket innebure icke endast en social utan även en ekonomisk fördel. Kolonisationsverksamheten skulle liksom hittills främst inriktas mot de ostkustrakter som hårdast drabbats av avfolkning.

Jordbrukskolonisationen borde enligt sökandenas mening handhavas av egnahemsstyrelsen och egnahemsnämnderna i samråd med rågstiftelsen. Stiftelsens medverkan syntes främst vara påkallad när det gällde att pröva vilka personer som lämpligen borde ifrågakomma såsom jordbrukare och på vilka platser de lämpligen borde placeras.

Sökandena finna nödvändigt, att rågstiftelsen för att kunna verksamt biträda vid genomförandet av den föreslagna fiskar- och jordbrukskolonisationen bereddes tillfälle anställa viss administrativ personal. Främst vore det nödvändigt att heltidsanställa en väl kvalificerad agronom, vilken komme att få omfattande och viktiga arbetsuppgifter. Det skulle sålunda äligga honom, bland annat, att planlägga genomförandet av fiskarkolonisationen, utvälja lämpliga estlandssvenska egnahemsjordbrukare samt handleda och instruera dessa. Med hänsyn till nödvändigheten att för dessa omfattande arbetsuppgifter erhålla en väl kvalificerad kraft, torde årslönen icke kunna sättas alltför låg, dock högst 9 000 kronor. Härtill komme arvoden till sekreterare och ombudsman, till vardera förslagsvis högst 2 500 kronor. Kostnaderna för agronomens resor kunde beräknas till 4 000 kronor. För ökad instruktionsverksamhet bland de estlandssvenska fiskarna beräknades 2 000 kronor. Härtill komme kostnader för bokföring, maskinskrivning, kontorsmateriel, lokalhyra m. m., vilka beräknades till 9 000 kronor. De årliga administrationskostnaderna komme sålunda att uppgå till sammanlagt 29 000 kronor. Stiftelsen saknade medel att bestrida dessa kostnader.

Beträffande takten och det aktuella medelsbehovet för kolonisationens genomförande anföra sökandena följande.

En kolonisation av ifrågavarande omfattning måste med nödvändighet taga viss tid. Sannolikt komme härför att åtgå två till tre år. Å andra sidan vore det viktigt att kolonisationsverksamheten komme i gång snarast möjligt.

Med hänsyn härtill syntes anvisandet av behöfliga medel för fiskarkolonisationen kunna uppdelas på tre år, varvid en tredjedel torde böra anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår. På tilläggsstat torde vidare böra

anvisas medel för täckande av rågöstiftelsens administrationskostnader under ett halvt år.

På tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår borde därför anvisas dels ett anslag till lån till rågöstiftelsen för fiskarkolonisation av 400 000 kronor att användas med 80 000 kronor för inköp av fiskebåtar, motorer och fiskredskap samt med 320 000 kronor för inköp av för estlandssvenskarnas räkning lämpliga fiskelägenheter och dels ett administrationsanslag till stiftelsen av 14 500 kronor. Vidare borde å riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisas ett låneanslag för enahanda ändamål samt med samma belopp och fördelning ävensom ett administrationsanslag till rågöstiftelsen av 29 000 kronor.

Förslag om den ökning av egnahemsstyrelsens personal samt den förstärkning av fonder och anslag som kunde bli erforderlig för jordbrukskolonisationen borde avgivas av egnahemsstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande över framställningen förklarat, att styrelsen icke hade något att erinra mot densamma.

Jämväl *egnahemsstyrelsen* har utlåtitt sig över framställningen.

Förslaget till fortsatt fiskarkolonisation föranledde intet annat uttalande från egnahemsstyrelsens sida än ett framhållande av vikten av att kolonisationen genomfördes med stor varsamhet och på sådant sätt att icke de svenska fiskarnas intressen, vare sig nu eller med tanke på de förhållanden, som kunde inträda vid försämrade konjunkturer för fisket, trädde för nära.

Beträffande jordbrukskolonisationen anför egnahemsstyrelsen till en början följande.

Enligt styrelsens mening lär det icke kunna undvikas att staten för här ifrågavarande ändamål i viss utsträckning lämnar stöd utöver vad gällande bestämmelser för egnahemsverksamheten medgiva. Om så icke sker torde estlandssvenskarna endast i undantagsfall kunna etablera sig som egna jordbrukare. Som anförts i framställningen äro de helt utblottade och torde ha ringa möjligheter att av sina arbetsförtjänster under några år göra tillräckligt stora besparingar för att bli i stånd att med egnahemslån kunna skaffa sig egna jordbruk. Följden härav skulle alltså bli, att de bleve uteslutande hänvisade till att varaktigt inplaceras såsom arbetare inom jordbruk och skogsbruk. I och för sig skulle måhända mot en sådan lösning av frågan icke vara så mycket att invända. Emellertid får icke förbises att de personer, varom här är fråga, varit egna jordbrukare i sitt gamla hemland, en del av dem i flera generationer tillbaka. Härtill kommer en ännu viktigare synpunkt. Såsom anförts i framställningen leva estlandssvenskarna tillsammans i stora familjer med ett stort inslag av äldre, endast delvis arbetsföra eller helt arbetsoförmögna. Därest familjeförsörjarna hänvisas endast till att varaktigt placeras ut såsom arbetare torde man få räkna med, att de endast sällan kunna föra med sig och försörja sina gamla anhöriga. Ansvaret för dessas försörjning skulle väl staten få taga, vilket i vissa, kanske flera fall skulle medföra större kostnader för staten än den engångskostnad, som skulle följa av viss hjälp till kolonisationen. I dylika fall skulle hjälpen vara motiverad även om prövningen begränsas till enbart statsekonomiska synpunkter.

Kommittén och stiftelsen ha räknat med att jordbrukskolonisationsprogrammet skulle omfatta 400 familjer och att detta skulle kunna genomföras på en tid av två à tre år. Det rör sig sålunda om ett omfattande kolonisationsprogram, vilket om det skulle genomföras under den beräknade tiden

helt säkert skulle medföra stort intrång för andra jordsökande, särskilt som kolonisationen tänkes skola ske inom ett så begränsat område som östra delarna av mellansverige. Det synes icke vara nödvändigt att nu taga ställning till hela programmet genomförande. Prövningen i detta sammanhang torde kunna begränsas till vad som rimligtvis kan beräknas bliva genomfört under innevarande och nästkommande budgetår. Under tiden kan viss erfarenhet vinnas både i fråga om möjligheterna för kolonisationens genomförande och om huru estlandssvenskarnas inplacering i arbetslivet utfallit. Med hänsyn till att kolonisationen av estlandssvenskarna icke kan få ske i så snabb takt att det vanliga jordsökande klientelets intressen trädas för nära samt även med hänsyn till att det under nu rådande konjunkturen icke är särskilt gynnsamt att starta som egen jordbruksföretagare, kan antalet estlandssvenska familjer, som kunna tänkas bliva utplacerade såsom egna företagare i jordbruket, uppskattas till förslagsvis för innevarande budgetår högst 15 och för nästa budgetår högst 40. Vid urvalet böra i första hand de komma i fråga, som bland annat på grund av många gamla anhöriga ha stor försörjningsbörd.

Vad angår formerna för stödverksamheten beträffande en estlandssvensk jordbrukskolonisation uttalar sig egnahemsstyrelsen sålunda.

De av kommittén och stiftelsen föreslagna två hjälpformerna utöver egnahemslån synas i enkelhetens intresse böra sammanföras till en. För såväl täckande av skillnaden mellan fastighetens inköpspris och egnahemslånet som för inköp av inventarier m. m. torde böra utgå ett räntefritt amorteringslån enligt samma grunder som gälla för arrendelån (kung. nr 589/1940. 7:e kap.) endast med den skillnaden, att lånet bör kunna utgå intill ett belopp av högst 10 000 kronor och amorteringstiden bör kunna utsträckas till 30 år. Som säkerhet för lånet torde böra godtagas inteckning i fastigheten närmast efter beviljade egnahemslån samt inteckning i inventarierna. Dyligt lån, vilket torde böra beviljas av egnahemsstyrelsen sedan vederbörande egnahemsnämnd prövat hela låneärendet, bör icke kunna utlämnas utan noggrann behovsprövning.

Med de här anförda modifikationerna jämfört med kommitténs och stiftelsens förslag kommer denna särskilda hjälp till estlandssvenska jordbrukare att för staten medföra lägre kostnader och slutligen komma åtgärderna att psykologiskt sett bli mera tilltalande. Erinras kan att den hjälp, estlandssvenska jordbrukare enligt här skisserat förslag kunna få, nära ansluter sig till de hjälpåtgärder innehavarna av statens arrendeegnahem åtnjuta. Fördelen av att det räntefria amorteringslånet i detta fall skulle utgå med något högre belopp torde vid arrendeegnahemsverksamheten genomsnittligt uppvägas av de i denna verksamhet tillämpade förmånliga arrendena.

Egnahemsstyrelsen anför slutligen, att därest styrelsens förslag godtoges och under förutsättning att tillägglånen ej behöfde utlämnas till maximumbeloppet, låneanslag för ifrågasvarande ändamål skulle behöva anvisas för innevarande budgetår med 100 000 kronor och för budgetåret 1945/46 med 270 000 kronor. Möjligen kunde den långivning från egnahemslånefonden, som av kolonisationen skulle föranledas, påkalla en höjning av den nu gällande maximigränsen för utlåning från sagda fond. Med ställningstagande till denna fråga kunde emellertid anstå till dess någon överblick erhållits beträffande den omfattning och takt vari kolonisationen visade sig fortgå

Departementschefen.

Av den tidigare till ett antal av 7 500 personer beräknade svenska folkstammen i Estland har numera, med väsentligt stöd från svenska statens sida, 6 500 personer överförts till Sverige. Dessa estlandssvenskar böra snarast möjligt inordnas i det svenska samhället. En undersökning har visat, att av de i Sverige befintliga estlandssvenskarna 1 200 tidigare haft sin utkomst av fiske med småbruk som stöd och 3 000 varit sysselsatta i jordbruk. I regel hava dessa fiskar- och jordbrukarfamiljer i sitt förra hemland självständigt bedrivit sitt yrke.

På de skäl kommittén för estlandssvenskarna och rågstiftelsen anfört finner jag angeläget, att förutsättningar skapas för att lämpliga estlandssvenska fiskare och jordbrukare, sedan de genom någon tids anställning i Sverige lärt känna de nya förhållandena, såsom självständiga yrkesmän kunna fortsätta den näring de tidigare utövat. Denna kolonisationsverksamhet bör i erforderlig mån stödjas av staten. Emellertid må framhållas, att kolonisationen icke får givas sådan omfattning eller inriktning att den träder rikssvenska intressen för nära.

Den påbörjade fiskarkolonisationen bör enligt min mening fullföljas. Vad angår fiskarnas förseende med utrustning i form av båtar, motorer och fiskredskap synes ifrågavarande förmedlingsverksamhet allt fortfarande böra anförtros åt rågstiftelsen. Vidkommande härefter anskaffningen av fiskarlägenheter finner jag välbetänkt att låta dessa innehålla en mindre jordbruksareal. Med hänsyn till den svaga ekonomiska ställning, vari de estlandssvenska fiskarna för närvarande befinna sig, synes lämpligt, att lägenheterna, i likhet med vad som hittills gällt vid fiskarkolonisation för estlandssvenskar, till en början upplåtas endast på arrende. Verksamheten med inköp och utarrendering av fiskarlägenheter bör liksom hittills handhavas av rågstiftelsen. Emellertid bör stiftelsen verka för att arrendatorerna, så snart de ekonomiska förutsättningarna föreligga härför, med anlitan av den vanliga egnahemslångivningen förvärva äganderätt till de av dem arrenderade lägenheterna. Detsamma bör gälla jämväl de tidigare upplåtelse av fiskarlägenheter. Jag förutsätter alltså att rågstiftelsens jordförmedlande verksamhet skall kunna avvecklas inom en nära framtid. — Såsom framgår av det sagda finner jag, att den fortsatta fiskarkolonisationen bör bedrivas efter i huvudsak de riktlinjer som angivas i kommitténs och stiftelsens framställning. Varken mot den föreslagna omfattningen av fiskarkolonisationen eller mot beräkningen av kostnaderna härför har jag något att erinra. Jag förordar sålunda, att för ändamålet anvisas dels ett belopp av 400 000 kronor på tilläggsstat för innevarande budgetår och dels ett belopp av samma storlek på riksstaten för budgetåret 1945/46.

Vad härefter angår jordbrukskolonisationen för estlandssvenskarna torde denna med hänsyn till de betänkligheter egnahemsstyrelsen anfört mot kommitténs och stiftelsens kolonisationsprogram böra tills vidare genomföras endast i begränsad omfattning. I likhet med egnahemsstyrelsen beräknar jag antalet kolonat under återstoden av innevarande budgetår till

15 och under nästa budgetår till 40. Denna kolonisation synes lämpligen böra bygga på egnahemslångivningen. Då emellertid de estlandssvenska jordbrukare, vilka i första hand böra omfattas av kolonisationen, nämligen familjeföreståndare med stor försörjningsbörd, för närvarande sakna och jämväl framgent måste beräknas komma att sakna medel att i nämnvärd utsträckning bidra till företaget, torde egnahemslånet böra kompletteras med en särskild långivning för bestridande av återstående kostnader för fastighetsförvärvet ävensom åtgärder för fastighetens iordningställande samt inköp av inventarier och kreatur. Denna långivning synes böra utformas i enlighet med egnahemsstyrelsens förslag. Såsom styrelsen påpekar komma estlandssvenska jordbrukare enligt detta förslag att få ett stöd som nära ansluter till de hjälpatgärder innehavarna av statens arrendeegnahem åtnjuta. Nu förordad särskild långivning bör handhavas av egnahemsstyrelsen i samråd med rågstiftelsen. Mot egnahemsstyrelsens förslag att för ändamålet skulle anvisas 100 000 kronor på tilläggsstat för innevarande budgetår och 270 000 kronor på riksstaten för budgetåret 1945/46 synes intet vara att erinra. Egnahemslångivningen för jordbrukskolonisationen torde böra ske i vanlig ordning.

Medelsanvisningarna för fiskar- och jordbrukskolonisationen för vartdera av innevarande och nästa budgetår böra lämpligen sammanföras till ett anslag under fonden för låneunderstöd. Jag förordar sålunda, att till Lån till kolonisation för estlandssvenskarna anvisas investeringsanslag av 500 000 kronor på tilläggsstat för innevarande budgetår och 670 000 kronor på riksstaten för budgetåret 1945/46.

För att rågstiftelsen skall kunna handhava den fortsatta fiskarkolonisationen och biträda vid jordbrukskolonisationen synes stiftelsen vara i behov av viss administrativ personal. I den mån stiftelsen saknar medel att bestrida kostnaderna härför torde staten böra bidra här till. Särskilt anslag för ändamålet synes dock icke böra anvisas utan kostnaderna torde få belasta femte huvudtitelns kommittéanslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd anvisa
dels till Lån till kolonisation för estlandssvenskarna å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av ..... kronor 500 000;
dels ock till Lån till kolonisation för estlandssvenskarna å riksstaten för budgetåret 1945/46 ett investeringsanslag av ..... kronor 670 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.